

Y Pwyllgor Cymunedau a Diwylliant

CC(3)-06-09 : Papur 1: 26 Mawrth 2009

Ymchwiliad y Pwyllgor i Gyfiawnder Ieuentid yng Nghymru - casglu tystiolaeth - Llywodraeth Cymru

Diben

1. Darparu i'r Pwyllgor ddiweddariad ar "Strategaeth Troseddwy'r Ifanc Cymru Gyfan" Llywodraeth Cynulliad Cymru a sut y mae'n cyflwynu gyda strategaethau perthnasol eraill a chynlluniau yn y maes polisi hwn.

Cefndir

Strategaeth Troseddwy'r Ifanc Cymru Gyfan

2. Conglfaen ein holl bolisiau cyfiawnder ieuentid yw'r Strategaeth Troseddwy'r Ifanc Cymru Gyfan, a gyhoeddwyd ar y cyd gan Edwina Hart, fel Gweinidog dros Gyfiawnder Cymdeithasol ac Adfywio, a Chadeirydd Bwrdd Cyfiawnder Ieuentid Cymru a Lloegr yn 2004. Mae'r Strategaeth yn ganlyniad i Lywodraeth Cynulliad Cymru, y Bwrdd Cyfiawnder Ieuentid ac asiantaethau lleol fod yn gweithio gyda'i gilydd i lunio strategaeth sy'n darparu fframwaith cenedlaethol i atal troseddau ac aildroseddau ymysg plant a phobl ifanc yng Nghymru. Ategir yr holl waith hwn gan Gofensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn a'i ofynion i ystyried hawliau'r person ifanc. Yn y tymor hir ei nod yw gwneud gostyngiad gwirioneddol a sylweddol yn niferoedd y troseddwy'r ifanc yng Nghymru.

3. Mae'r Strategaeth yn ymgorffori nifer o egwyddorion allweddol. Y ffordd fwyaf effeithiol o atal troseddwy'r ifanc a sicrhau lles plant a phobl ifanc yng Nghymru yw eu hatal rhag mynd i mewn i'r system cyfiawnder ieuentid yn y lle cyntaf. Gellir cynnal cydbwysedd rhwng buddiannau'r plentyn neu'r person ifanc a buddiannau'r gymuned ehangach a dioddefwyr posibl drwy ymyrryd yn fuan, drwy gyfrwng mesurau cyfiawnder adferol, cosbau priodol ac adsefydlu â chefnogaeth.

Ymrwymadau Cymru'n Un

4. Mae rhaglen Cymru'n Un yn gwneud nifer o ymrwymadau penodol yng nghyswllt cyfiawnder ieuentid:

Parhau i roi blaenoriaeth i gamau ymyrryd ataliol ac atebion nad ydynt yn cynnwys caethiwo o safbwynt materion troseddau ieuentid a chyfiawnder ieuentid (a) wrth ariannu'r meysydd hyn a (b) o ran defnyddio strategaethau gwroddi wrth gaethiwo sy'n gydnaws â phwyslais ar dystiolaeth o effeithiolrwydd;

Ystyried modelau ymarfer trawsbynciol effeithiol rhwng y system cyfiawnder ieuentid ac addysg, tai a gwasanaethau iechyd meddwl; ac

Ystyried y dystiolaeth dros ddatganoli'r system cyfiawnder troseddol yng nghyd-destun (a) datganoli cyllid a (b) symudiadau tuag at sefydlu un corff gweinyddu cyfiawnder yng Nghymru.

Pwyllgor Cyfiawnder Ieuentid Cymru

5. Pwyllgor Cyfiawnder Ieuentid Cymru sy'n goruchwyllo'r gwaith o weithredu'r Strategaeth; caiff y pwyllgor hwn ei gadeirio ar y cyd gan Gyfarwyddwr yr Is-adran Diogelwch Cymunedol a Chynrychiolydd Cymru ar y Bwrdd Cyfiawnder Ieuentid. Mae ganddo aelodau arbenigol o'r Bwrdd Cyfiawnder Ieuentid, Is-adranau'r Cynulliad sy'n delio ag iechyd, addysg a thai ynghyd â'r holl asiantaethau lleol a chenedlaethol perthnasol eraill. Mae'r Pwyllgor yn cyfarfod bob chwarter ac mae'n gosod targedau ac amcanion anodd ar gyfer pob blwyddyn ariannol ar draws sbectrwm cyfan y meysydd pwnc sy'n berthnasol i atal troseddau ieuentid.

Rhaglen Newid Cymru

6. Bu Llywodraeth y Cynulliad a'r Bwrdd Cyfiawnder Ieuentid (BCI) yn gweithio gyda'i gilydd i adolygu'r modd y cyflawnir y strategaeth, a'r strwythurau sy'n ei hategu, yn ogystal â'r modd y mae'r BCI yn gweithredu yng Nghymru. Gwneir hyn er mwyn cydnabod y gwahaniaethau cynyddol yn yr amgylcheddau cyflenwi gwasanaethau lleol y mae'r Timau Troseddau Ieuentid (TTI) yng Nghymru yn eu hwynebu o ganlyniad i ddatganoli.

7. Dros y misoedd diwethaf mae fframwaith newydd ar gyfer cyflawni wedi cael ei lunio ac o'r herwydd bydd yr amcanion yn cael eu ffurfio gyda mwy o ffocws. Er mwyn cydnabod y potensial i gyflawni mwy a gwneud gwahaniaeth gwirioneddol i'r system cyfiawnder ieuentid yng Nghymru, caiff proffil y strategaeth ei godi, ac fel rhan o fframwaith rheoli perfformiad ehangach TTI BCI, bydd y broses gyflawni yn cyd-fynd yn well â chynlluniau eraill.

8. Bellach, cytunwyd ar y dangosyddion perfformiad canlynol i'w cynnwys yn y nodau a'r amcanion ar gyfer cyflawni'r strategaeth yn barhaus rhwng 2009-10:

Lleihau nifer yr unigolion sy'n dod i gysylltiad am y tro cyntaf â'r system cyfiawnder ieuentid yng Nghymru;

Lleihau'r gyfradd aildroseddau sicr ar gyfer troseddwy'r ifanc yng Nghymru;

Lleihau cyfran y troseddwy'r ifanc yng Nghymru sy'n cael euogfarn yn y llys sy'n cael eu dedfrydu i'r ddalfa";

Cynyddu ymgysylltiad troseddwy'r ifanc yng Nghymru ag addysg, hyfforddiant a chyflogaeth"; a

Chynyddu'r mynediad at lety addas i droseddwy'r ifanc yng Nghymru; a

Chynyddu'r ddarpariaeth sgrinio ar gyfer camddefnyddio sylweddau, asesiadau ac ymgysylltiad â thriniaeth i'r rheini yn y system cyfiawnder ieuencid.

Y Gronfa Cymunedau Diogelach

9. Ar y lefel leol, mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn ymwybodol bod cyllid sylweddol yn angenrheidiol er mwyn gweithredu egwyddorion ac amcanion allweddol y Strategaeth yn briodol. Er mwyn cynorthwyo gyda hyn, mae wedi rhyddhau oddeutu £4.5 miliwn yn 2006-07 ac mae'n darparu symiau tebyg yn 2007-08 a 2008-09 er mwyn hwyluso prosiectau lleol a fwriedir i atal troseddu ymysg ieuencid a difyr. Ledled Cymru, mae hyn wedi arwain at ariannu amrywiaeth mawr o brosiectau (dros 160 gyda'i gilydd), gan gynnwys llawer sy'n seiliedig ar weithgareddau artistig neu chwaraeon, gan roi help i rai sy'n camddefnyddio sylweddau, cymorth gydag addysg neu hyfforddiant, cynlluniau adferol a darparu cyfleusterau hamdden.

10. Yn ychwanegol at y Gronfa Cymunedau Diogelach, ceir sawl ffynhonnell nawdd arall gan Lywodraeth y Cynulliad sy'n effeithio ar y boblogaeth hon. Mae'r rhain yn cynnwys Cymorth; y Gronfa Gweithredu ar Gamddefnyddio Sylweddau; Cefnogi Pobl; Dysgu Troseddwy'r Ifanc; Rhaglen Cymunedau yn Gyntaf; Gwasanaethau Iechyd Meddwl Plant a'r Glasoed a Diogelwch Tân Cymunedol.

Cyllid Prif Ffrwd TTI - symiau, cyfraniadau'r partneriaid statudol

11. Yn 2007-08, roedd cost y timau troseddau ieuencid yng Nghymru gyda'i gilydd yn £17,741,352. Dyma symiau a chyfraniadau'r partneriaid at hwn fel canrannau:

BCI (£2.9m) 16.5%

Heddlu (£1.6m) 9.1%

Gwasanaeth Prawf (£1.4) 7.8%

Gwasanaethau Cymdeithasol (£8.9m) 50.5%

Addysg (£0.7m) 3.8%

Iechyd (£0.8m) 4.5%

Prif Weithredwyr Awdurdodau Lleol (£1.4m) 7.9%

Llwyddiannau diweddar yn lleihau niferoedd y Troseddwy'r Tro Cyntaf yn y system cyfiawnder ieuencid / lleihau'r niferoedd sy'n aildroseddu

12. Gwnaed cynnydd sylweddol dros y blynyddoedd diwethaf o safbwynt cyflawni yn erbyn amcanion allweddol y Strategaeth. Gostyngodd nifer y troseddwy'r tro cyntaf yn y system cyfiawnder ieuencid yng Nghymru 14.1% rhwng Mawrth 2006 a Mawrth 2008. Mae ystadegau'r BCI hefyd yn dangos gostyngiad o 4.9% mewn cyfraddau aildroseddu ymysg ieuencid yng Nghymru er 2003. Yn y dda faes hwn mae Cymru'n perfformio'n well na Lloegr.

13. Mae data o fath arall ar gael sy'n awgrymu bod TTIau Cymru yn perfformio'n well na'r cyffredin o safbwynt defnyddio prosesau adferol a boddhad dioddefwyr. Yn 2004-05, bu i 84.2% o ddioddefwyr troseddau ieuencid Cymru gyfranogi mewn prosesau cyfiawnder adferol ac roedd 97.4% yn fodlon gyda'r canlyniad. Yma roedd y ffigwr cyfartalog cyffredinol ar gyfer Lloegr a Chymru yn 81.8% a 96.8%. Mae'r data hwn yn galonogol ac mae'n awgrymu bod y prosiectau ataliol ar gyfer troseddau ieuencid lleol a hwylusir gan Gronfa Cymunedau Diogelach Llywodraeth y Cynulliad yn cael effaith gadarnhaol ar leihau troseddau ymysg ieuencid.

Llety Diogel i'r Ifanc

14. Ar hyn o bryd ceir cyfanswm o 143 o blant a phobl ifanc o Gymru mewn llety diogel yng Nghymru a Lloegr. Ar hyn o bryd mae 78 o leoedd ar gael yng Nghymru yng Nghartref Plant Diogel Hillside a Sefydliad Troseddwy'r Ifanc y Parc. Mae cost Cartref Plant Diogel Hillside (yr unig un yng Nghymru) yn £3,983 y pen yr wythnos. Ar draws Cymru a Lloegr, gall y costau godi hyd at £4,500 y pen yr wythnos ar gyfer y math hwn o lety. Mae cost Canolfannau Hyfforddiant Diogel yn oddeutu £3,650 y pen yr wythnos, ac ar gyfer Sefydliadau Troseddwy'r Ifanc mae'r ffigwr yn oddeutu £1,000 y pen yr wythnos.

15. Pan fydd plant a phobl ifanc yn cael dedfrydau caethiwo, derbynir yn gyffredinol y dylid bod darpariaeth sy'n galluogi iddynt dreulio eu dedfrydau heb fod ymhell o'u cartrefi. Ceir nifer o resymau pam bod hyn yn ddymunol, a pham bod y diffyg lle digonol ar hyn o bryd yn fater sy'n peri cryn bryder.

16. Mae darparu llety diogel yn agos i adref yn lleihau'r tebygolrwydd o niwed i'r bobl ifanc, drwy gyfrwng mesurau diogelu integredig a thrylwyr a ddylai gynnwys gwell cysylltiadau gyda'r Byrddau Diogelu Plant Lleol. Y nod yw sicrhau y ceir rhaglenni atal hunan-niwed a bwlio sefydledig.

17. Cyfrifoldeb y BCI ar hyn o bryd yw darparu addysg a hyfforddiant i droseddwy'r ifanc yn y ddalfa. Er hynny, tra mae rhai pobl ifanc yn dal i dreulio eu dedfryd yn y ddalfa yn Lloegr, gall eu haddysgu, yn enwedig datblygu dulliau cydlynol rhwng y ddarpariaeth yn y ddalfa a'r ddarpariaeth yn y gymuned, fod yn anodd iawn. Ceir problem benodol i blant a phobl ifanc a ddelir mewn sefydliadau yn Lloegr o safbwynt eu hawl i ddysgu'r cwricwlwm Cymraeg drwy eu dewis iaith a chael mynediad at wybodaeth, cyngor ac arweiniad drwy gyfrwng y Gymraeg a'r Saesneg fel ei gilydd.

18. Yn gynharach eleni daethpwyd i gytundeb mewn egwyddor gyda'r Bwrdd Cyfiawnder Ieuencid ar ychwanegu chwe lle yng Nghartref Plant Diogel Hillside; ers hynny gwnaed gwaith cynllunio a byddai'r prosiect yn barod i fwrw ymlaen cyn gynted ag y cytunir ar gontract referniw gyda'r BCI. Mae'r awdurdod lleol yn awr wedi cael gwybod, er bod Llywodraeth y Cynulliad wedi cyllidebu ar gyfer y gwariant cyfalaf angenrheidiol, bod bygythiad sylweddol i'r prosiect yn awr wedi dod i'r golwg drwy doriadau difrifol tebygol yng nghyllideb y BCI.

19. O safbwynt Gogledd Cymru, mae Llywodraeth y Cynulliad wedi cael cefnogaeth gadarn oddi wrth y chwe awdurdod lleol yn yr ardal ar gyfer uned ddiogel newydd ac roeddem yn agos at enwi safle priodol ar gyfer y cyfleuster newydd. Roedd Llywodraeth y Cynulliad wedi rhoi addewid i ddod o hyd i'r arian cyfalaf ar gyfer y prosiect hwn pe byddai'r BCI yn darparu'r cyllid referniw; ac roedd y BCI wedi addo cyflwyno cais i'r Weinyddiaeth Gyfiawnder er mwyn cael yr arian hwn. Ers hynny cafwyd arwyddion gan Weinidogion Whitehall na fydd modd o bosibl bwrw ymlaen ar unwaith gyda chynlluniau i ychwanegu at y ddarpariaeth.

20. Mewn cyfarfod gyda'r Gweinidog, pwysleisiodd Cadeirydd y Bwrdd Cyfiawnder Ieuencid fod y Bwrdd wedi ymrwymo'n llwyr i ychwanegu'r chwe lle yn Hillside ac y byddai'n rhoi gwybod i Lywodraeth y Cynulliad am y sefyllfa o safbwynt cyllid 2009-10 cyn gynted â phosibl.

Rhyng-gysylltiad Gyda Pholisïau Eraill Llywodraeth Cynulliad Cymru

21. Ceir nifer o strategaethau a pholisïau eraill mewn rhannau eraill o Lywodraeth Cynulliad Cymru sy'n perthyn yn agos iawn i'r Strategaeth Troseddwy'r Ifanc Cymru Gyfan ac sy'n cynorthwyo gyda'r nod canolog o leihau troseddau ymysg ieuencid. Caiff y rhain eu disgrifio'n fwy manwl isod.

Gwasanaethau Iechyd Meddwl Plant a'r Glasoed (CAMHS)

22. Mae iechyd meddwl plant a'r glasoed yn flaenoriaeth i Lywodraeth Cynulliad Cymru o hyd ac rydym yn atgyfnerthu ystod y gwasanaethau CAMH ar draws yr haenau gan gynnwys mynediad at CAMHS arbenigol. Rhyddhawyd £6.9m ychwanegol ar gyfer 2008-11. Yn ogystal dyrannwyd £6.5m ar gyfer gwasanaethau cwnsela mewn ysgolion dros yr un cyfnod.

23. Gosodwyd targedau CAMHS manwl ar gyfer y GIG yng Nghymru yn y Fframwaith Gweithredu Blynyddol ar gyfer 2008-09 er mwyn sicrhau y darperir ymgynghoriad, cyngor a hyfforddiant i'r gweithwyr proffesiynol sy'n cyflawni swyddogaethau Haen 1. Gosodwyd targedau hefyd er mwyn tynhau amseroedd mynediad gan gynnwys y cleifion hynny y cawsent eu cyfeirio at 19. CAMHS arbenigol sydd wedi cynnal iselder a syniadaeth hunanddinstriol. Hefyd, mae Cynghorwyr Iechyd Meddwl, a gaiff ei dwyn o blith staff proffesiynol arbenigol profiadol CAMHS Arbenigol, ar gael i bob Tim Troseddau Ieuencid. Cafodd y targedau hyn eu hailadrodd ar gyfer 2009-10.

24. Mae ymarferiad i fapio darpariaeth y GIG yng Nghymru wedi dechrau. Mae hon yn system casglu data ar-lein flynyddol sy'n adeiladu disgrifiadau o wasanaethau a buddsoddiadau gan olrhain newid o un flwyddyn i'r llall. Bydd yr adroddiad o Brifysgol Durham ar gael yn haf 2009 a bydd yn cynorthwyo Llywodraeth Cynulliad Cymru i ddatblygu'r gwasanaethau hyn ymhellach.

25. Mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn bwriadu hyrwyddo datblygiad gwasanaethau CAMH Fforensig ar gyfer Cymru-gyfan ac mae gwaith yn mynd rhagddo drwy gyfrwng Comisiwn Iechyd Cymru i ddatblygu Gwasanaeth Trin ac Ymgynghori Fforensig i'r Glasoed.

26. O safbwynt Carchar EM y Parc bu Bwrdd Partneriaeth Iechyd Carchar Pen-y-bont ar Ogwr sy'n grŵp aml-asiantaeth gyda chynrychiolaeth o'r GIG, asiantaethau cyfiawnder Troseddol a'r Awdurdod Lleol yn arwain y gwaith o ddatblygu achos busnes ar gyfer darparu CAMHS Haen 2/3. Mae'r cynigion ar gyfer gwasanaeth Haen 3 Cymru Gyfan yn cael eu datblygu ar hyn o bryd cyn eu cyflwyno i Lywodraeth Cynulliad Cymru.

27. Rhyddhawyd cyllid cyfalaf sylweddol o £35.7 miliwn i ddatblygu dwy uned breswyl GIG newydd i bobl ifanc hyd at 18 oed, yn Ysbyty Tywysoges Cymru ym Mhen-y-bont ar Ogwr ac Ysbyty Abergele yng Ngogledd Cymru.

Awtistiaeth

28. Mae Cynllun Gweithredu Strategol Cymru ar gyfer Anhwyldeu'r Sbectrwm Awtistig (ASD) yn enwi'r system cyfiawnder troseddol ac ieuencid, yn enwedig y timau troseddau ieuencid, ymysg y rhestr o weithwyr proffesiynol y mae arnynt angen hyfforddiant ymwybyddiaeth. Mae'n bwysig sicrhau bod Partneriaethau Diogelwch Cymunedol hefyd yn ystyried anghenion pobl sydd ag ASD wrth gomisiynu gwasanaethau, ac yn gweithio gyda Thimau Troseddau Ieuencid a Phartneriaethau Plant a Phobl Ifanc er mwyn sefydlu trefniadau sy'n atal pobl ifanc, gan gynnwys y rheini ag ASD, rhag troseddu.

29. Mae comisiynwyr lleol wrthi'n cynnal ymarferiad i fapio nifer achosion, gan nodi a chofnodi cleientiaid sydd ag ASD yn eu poblogaeth gleientiaid bresennol, a gan fapio gwasanaethau a bwrw amcan o'r galw am y gwasanaeth ar hyn o bryd ac yn y dyfodol.

30. Mae cynnig cynhwysfawr i ddatblygu nifer o becynnau hyfforddiant a chynyddu ymwybyddiaeth ar gyfer pob math o weithwyr proffesiynol a ddaw o bosibl i gysylltiad gyda phobl ag ASD wrthi'n cael ei asesu.

31. Mae'r wefan ddwyieithog ar awtistiaeth w

yn datblygu man neilltuol ar y wefan er mwyn darparu gwybodaeth i bob gweithiwr proffesiynol yn y system cyfiawnder troseddol.

32. Cafodd Cerdyn Sylw ASD ar gyfer y Gwasanaethau Brys ei lansio ledled y pedwar Heddlu yng Nghymru yn 2007 ac mae'n crisialu llawer o'r themâu allweddol a gwmpesir ym meysydd polisi'r Gyfarwyddiaeth Cyfiawnder Cymdeithasol ac Adfywio.

33. Rhoddwyd taflenni gwybodaeth am y cynllun hwn i bob swyddog yng Nghymru a chyn belled mae Awtistiaeth Cymru wedi rhoi hyfforddiant am y gwasanaeth hwn i dros 200 o swyddogion o Heddlu Gwent a Heddlu De Cymru, ac aelodau'r Tîm Troseddau Ieuencid ledled Cymru.

34. Tynnwyd sylw at y Cynllun Cerdyn fel arfer da gan Asiantaeth Gwella'r Heddlu (DU) a chafodd sylw gan Heddluoedd Gogledd Iwerddon, Dyfnaint, Swydd Gaerhifryn ac Ynys Manaw.

Mynediad at lety addas

35. Mae gan bob TTI yng Nghymru swyddog llety penodedig, a'i brif rôl yw sicrhau mynediad at dai addas i blant a phobl ifanc yn eu gofal a'u cefnogi i gynnal trefniadau byw sefydlog.

36. Sefydlwyd hefyd brosiect "Datblygu Gwasanaethau Llety Effeithiol i Droseddwy'r Ifanc" mewn partneriaeth â Llamau. Mae hwn wedi dechrau canfod dull Cymru-gyfan i letya plant a phobl ifanc sy'n troseddu, gan integreiddio gwaith y TTI a'r gwasanaethau tai lleol.

Dysgu Troseddwy'r

37. Bydd y Mesur Prentisiaethau, Sgiliau, Plant a Dysgu yn mynnu bod Awdurdodau Addysg Lleol yng Nghymru a Lloegr sydd â llety cadw ieuencid yn eu hardal yn sicrhau addysg addas i'r plant a'r bobl ifanc a ddelir yn y sefydliadau hyn. Mae hyn yn golygu bod yn rhaid i AALLau sydd â sefydliadau troseddwy'r ifanc (STIau), canolfannau hyfforddiant diogel (CHDau) a chartrefi plant diogel (CPD) yn eu hardal drefn addysg addas i'r plant a'r bobl ifanc yn y system cyfiawnder ieuencid a ddelir yn y sefydliadau hyn. Yng Nghymru, bydd hyn yn effeithio ar CBS Pen-y-bont ar Ogwr sydd â Sefydliad Troseddwy'r Ifanc y Parc yn ei ardal a CBS Castell-nedd Port Talbot sydd â Chartref Plant Diogel Hillside. Disgwylir y bydd yr arian a ddelir yng nghyllidebau'r Bwrdd Cyfiawnder Troseddol ar hyn o bryd at y diben hwn yn cael ei drosglwyddo i Gymru.

38. Bydd y Mesur hefyd yn mynnu bod yr "AALLau Cartref" yng Nghymru a Lloegr (sef yr AALI lle mae'r person ifanc yn preswyllo fel arfer) yn cymryd y camau y credant sy'n briodol i annog y sawl i gyflawni ei botensial addysgol yn ystod ei amser yn y ddalfa ac ar ôl ei ryddhau.

Addysg a Hyfforddiant

39. Mae'r Strategaeth Troseddwy'r Ifanc Cymru Gyfan yn cydnabod pwysigrwydd dysgu a chyflogaeth fel modd o atal troseddu ymysg ieuencid a sicrhau bod trefniadau addysg a hyfforddiant wedi'u sefydlu ar gyfer pobl ifanc yn y system cyfiawnder troseddol sy'n bodloni eu hanghenion.

40. Mae wedi cyflawni hyn drwy sicrhau bod gan y rheini sydd yn y system cyfiawnder troseddol yr un hawl i gyfarwyddyd addysgol â'r rheini sydd y tu allan iddi. Mae hefyd wedi sicrhau bod safon addysgol y cyfan o'r rheini sy'n mynd i'r ddalfa yn cael ei hasesu ac yn cael sylw.

41. Er mwyn hwyluso adsefydlu effeithiol a sefydlog, cafodd gwasanaethau troseddwy'r ifanc eu hannog i sicrhau bod cyngor gyrfaol ar gael i'r rheini sy'n gadael y ddalfa.

42. Sefydlwyd Rhaglen Graidd Cyswllt Ysgolion Cymru Gyfan, a chyflwynir hon mewn cyfnodau allweddol mewn 97 y cant o ysgolion cynradd ac uwchradd ledled Cymru. Nod y rhaglen hon yw darparu rhaglen graidd o wybodaeth gywir, gyson a chredadwy er mwyn atal plant a phobl ifanc rhag ymddwyn mewn modd a allai arwain at iddynt ymwneud â'r system cyfiawnder ieuencid.

43. Gan APADGOS y mae'r cyfrifoldeb polisi arweiniol dros wella cyfleoedd dysgu i droseddwy'r ifanc 11-25 oed mewn lleoliadau cymunedol yng Nghymru. Dechreuodd y Prosiect Dysgu i Droseddwy'r Ifanc yn 2004. O 1^{af} Ebrill 2008 ymlaen, daeth y cyfrifoldeb yn rhan o waith prif ffrwd y tîm Hawliau yn yr Is-adran Plant a Phobl Ifanc. Datblygwyd e-GDU (Cynllun Dysgu Unigol Electronig) gan y prosiect ar ôl lansio peilot graddfa fechan ym Mawrth 2008. Mae'n ddwyieithog ac fe'i crëwyd gyda'r bwriad o fod yn gynnyrch 'addas at y pwrpas' i'w ddefnyddio yng Nghymru.

44. Bu nifer o gyflawniadau addysgol eraill o fudd i droseddwy'r ifanc yng Nghymru. Datblygwyd Cynllun Dysgu Unigol Electronig Cryno ar gyfer treial mewn carchar i oedolion. Lluniwyd prosiect ar draws yr ystâd ddiogel, sef templed trosglwyddo cryno ar gyfer gwybodaeth am addysg a hyfforddiant i gael ei anfon cyn-rhyddhau a chafodd hwn ei anfon at Gyrfa Cymru a gweithwyr addysg TTI. Am y tro cyntaf, mae pobl ifanc yng Nghymru (ac sy'n treulio eu dedfryd yn Lloegr) wedi gallu cael gafael ar Lwfans Cynnal Addysg. Lluniwyd swydd-ddisgrifiad lefel uwch ar gyfer rôl gweithwyr 'addysg' Timau Troseddau Ieuencid yng Nghymru. Anfonwyd llyfryn at bob ysgol yng Nghymru yn canolbwyntio ar Gyfiawnder Ieuencid ac Ysgolion, gan hyrwyddo'r arferion gorau, ar wybodaeth a hybu ymwybyddiaeth. Cynhyrchwyd llyfrynau sefydlu yng Nghartref Plant Diogel Hillside a Sefydliad Troseddwy'r Ifanc y Parc, wedi'u creu gan y bobl ifanc.

45. Cynhaliwyd Prosiect Cefnogaeth Bersonol yn y Ddalfa yn Sefydliad Troseddwy'r Ifanc Ashfield a Sefydliad Troseddwy'r Ifanc Stoke Heath gan roi cefnogaeth i bobl ifanc adsefydlu mewn addysg neu hyfforddiant yng Nghymru ar ôl treulio'u dedfryd yn Lloegr. Bu pum prosiect yn cynnwys Sefydliadau Troseddwy'r Ifanc a Chartrefi Plant Diogel yng Nghymru a Lloegr lle bu'r bobl ifanc yn dewis ac yn

datblygu eu llyfrgelloedd gydag adnoddau yn ymwneud ag addysg, iaith, diwylliant a threftadaeth Cymru. Datblygwyd canllawiau addysgol o'r enw 'The Learning Journey' ar gyfer Cartrefi Plant Diogel yng Nghymru.

Sgrinio, asesiadau a thriniaethau ar gyfer camddefnyddio sylweddau

46. Mae camddefnyddio sylweddau'n un o'r prif ffactorau sy'n rhagfynegi ymddygiad troseddol yn y dyfodol ymysg plant a phobl ifanc. Pwysleisia'r Strategaeth Troseddwr Ifanc Cymru Gyfan yr angen am ymatebion lleol i gamddefnyddio sylweddau ymysg plant a phobl ifanc; yn bennaf drwy waith y timau gweithredu ar gamddefnyddio sylweddau.

47. Mae Llywodraeth y Cynulliad wedi sicrhau bod pob person ifanc sy'n dod dan ofal TTI yng Nghymru, gan gynnwys y rheini a ryddheir o ddedfrydau caethiwo, yn cael ei asesu i ganfod y lefelau angen o safbwynt camddefnyddio sylweddau. Mae'r BCI wedi darparu cyllid ar gyfer gweithwyr camddefnyddio sylweddau fel rhan o'r tîm troseddau ieuencid ledled Cymru. Bwriad y dangosyddion perfformiad allweddol yn y maes hwn yw sicrhau bod yr holl bobl ifanc yn cael eu sgrinio am gamddefnyddio sylweddau, ac mae'r rheini y gwelir bod ganddynt anghenion yn cael asesiadau arbenigol cyn pen pum diwrnod gwaith a thriniaeth cyn pen deng niwrnod gwaith pellach. Mae'r perfformiad yn y ddau faes hwn wedi dangos gwelliant addawol yn y flwyddyn diwethaf, gydag asesiadau'n cyrraedd 85.6% ac ymyriadau 91.5%.

48. Mae Rhaglenni Adsefydlu ac Ôl-ofal wedi targedu plant a phobl ifanc sy'n gadael y ddalfa, ac y mae eu troseddau'n ymwneud â chamddefnyddio sylweddau, ar gyfer cefnogaeth adsefydlu lefel uwch.

49. Yn 2008-09, cafodd dros £2 miliwn ei dargedu i wella gwasanaethau plant a phobl ifanc o'r Gronfa Weithredu ar Gamddefnyddio Sylweddau. Yn ogystal, ariannwyd nifer o raglenni ledled Cymru dan y Cronfeydd Strwythurol a Chydlyniant i gefnogi partneriaethau lleol yn eu gwaith yn mynd i'r afael â chamddefnyddio sylweddau ac yn gostwng nifer y troseddau sy'n gysylltiedig â chamddefnyddio sylweddau ymysg plant a phobl ifanc.

50. Ar hyn o bryd rydym yn llunio Canllawiau Arfer Da ar gyfer triniaeth camddefnyddio sylweddau gan Dimau Troseddau Ieuencid yng Nghymru fel un modiwl o'r Fframwaith Trin Camddefnyddio Sylweddau i Gymru. Mae'r ddogfen yn darparu crynodeb o'r dystiolaeth, barn broffesiynol a'r datganiadau polisi presennol am yr hyn yw'r arferion gorau o safbwynt trin camddefnyddio sylweddau i dimau troseddau ieuencid. Fe'i hanelir yn bennaf at reolwyr a staff proffesiynol y deunaw tîm troseddau ieuencid yng Nghymru ond bydd yn berthnasol i wasanaethau camddefnyddio sylweddau arbenigol, CAMHS a sefydliadau eraill sy'n darparu gwasanaethau i bobl ifanc.

51. Mae'n rhoi sylw i brosesau cynllunio gofal allweddol ynghyd ag i gyfraniad generig holl aelodau'r timau troseddau ieuencid o ba bynnag gefndir proffesiynol y bônt i drin y rheini sydd â phroblemau camddefnyddio sylweddau. Ceir, serch hynny, adran benodol ar rôl y gweithiwr camddefnyddio sylweddau arbenigol sy'n gweithredu yn y TTI a gwneir datganiadau clir am eu rôl a'u swyddogaethau.

52. Lluniwyd ac ysgrifennwyd y modiwl gan Wasanaeth Iechyd Cyhoeddus Cenedlaethol Cymru gyda chynghor gan is-grŵp arbenigol y mae ei aelodau'n cynnwys swyddogion Llywodraeth y Cynulliad a chynrychiolwyr y Bwrdd Cyfiawnder Ieuencid a gweithwyr proffesiynol o wasanaethau arbenigol camddefnyddio sylweddau a Thimau Troseddau Ieuencid. Bwriedir cyhoeddi'r ddogfen am gyfnod ymgynghori o 3 mis ym Mawrth 2009. Bydd y ddogfen derfynol wedi'i chyhoeddi erbyn haf 2009.

Cymorth i Deuluoedd a Magu Plant

53. Drwy gyfrwng y Mesur Plant a Theuluoedd arfaethedig, rydym yn diwygio'r modd y mae gwasanaethau'n cael eu trefnu a'u cyflenwi i blant agored i niwed a'u teuluoedd sydd ag anghenion dyrys (e.e. camddefnyddio sylweddau neu gamdriniaeth yn y cartref) ac y mae arnynt angen cefnogaeth amlddisgyblaeth ddwys oddi wrth weithwyr proffesiynol sgilgar.

54. Caiff y trefniadau newydd hyn eu cyflenwi drwy gyfrwng Timau Integredig Cymorth i Deuluoedd (TICID) a'u prif nodau yw darparu cymorth dwys cynnar er mwyn newid ymddygiad ymysg y rhieni a chaniatáu i'r plentyn fyw'n ddiogel yng nghartref y teulu.

55. Bydd TICID yn meithrin y cysylltiadau gyda'r system cyfiawnder ieuencid ac yn darparu cefnogaeth bwysig yn gynharach i blant a phobl ifanc cyn i'w problemau ddwysáu. Dylai ymyriad cynharach gyda phlant agored i niwed hefyd gael effaith ar lefelau'r plant sy'n symud i ofal ac i'r systemau cyfiawnder ieuencid.

Cynnwys Plant a Phobl Ifanc yn y Rhaglen Cymunedau yn Gyntaf

56. Un o nodau craidd Llywodraeth Cynulliad Cymru yw y dylid rhoi i'r holl bobl ifanc yng Nghymru bob cyfle i gyflawni eu potensial. Mae'r Rhaglen Cymunedau yn Gyntaf yn chwarae rôl allweddol i ddarparu cyfleoedd i gyrraedd allan at blant a phobl ifanc yn ardaloedd mwyaf difreintiedig Cymru er mwyn helpu i gefnogi'r rhai mwyaf agored i niwed.

57. Mae'r gweithwyr datblygu yn blaenoriaethu gwaith gyda phlant a phobl ifanc ac maent wedi gwneud hynny ers dechrau'r rhaglen, ac maent yn treulio cyfran sylweddol o'u hamser yn cefnogi gwaith gyda phobl dan 25. Mae Canllawiau Cymunedau yn Gyntaf yn mynnu bod Partneriaethau Cymunedau yn Gyntaf yn adeiladu ar y gwaith da hwn gyda phobl ifanc mewn modd cynyddol strategol, gan sicrhau eu cysylltiadau gyda'r Partneriaethau Plant a Phobl Ifanc a chynlluniau strategol y Gwasanaeth Ieuencid Statudol.

Newidiadau yn y Rhaglen Cymunedau yn Gyntaf

58. Ar ôl ymgynghori, mae Cymunedau yn Gyntaf yn awr yn symud tuag at roi ffocws cynyddol ar fynd i'r afael â thlodi ymysg plant, anweithgarwch economaidd a chyflogadwyedd. Mae'r rhain yn ystyriaethau allweddol yn llwyddiant y system cyfiawnder ieuencid. Dyma rai o'r newidiadau a wnaed yn y rhaglen Cymunedau yn Gyntaf yn dilyn yr ymgynghoriad a gynhaliwyd yn ystod 2008:

Cadw'r enw Cymunedau yn Gyntaf gan fod mwyafrif llethol yr ymatebwyr yn teimlo ei fod yn bwysig er mwyn sicrhau parhad yn y cynnydd a'r ddealltwriaeth;

Sefydlu trefniadau i ganfod a thargeddu cefnogaeth i bartneriaethau sydd mewn trafferthion;

Datblygu ffactorau llwyddiant hanfodol;

Newidiadau yn Fframwaith Gweledigaeth Cymunedau yn Gyntaf i gynnwys thema Tlodi ymysg Plant gyda'r thema Swyddi a Busnes yn cael ei hehangu i gynnwys Cynhyrchu Incwm;

Sefydlu Cronfa Ganlyniadau heb fod yn llai na £25 miliwn dros y tair blynedd nesaf i hwyluso i fwy o gyllid gael ei anelu at gyflenwi ar y rheng flaen ynghyd â ffocws ar ystumio rhaglenni;

Trefniadau cyllido a staffio mwy cyson a chymesur, gan roi ystyriaeth i boblogaeth; a

59. Bydd ffocws y trefniadau cefnogi cenedlaethol a rhanbarthol yn cael ei symud ar anghenion newydd y Rhaglen gyda thri chontract caffael yn cael eu caffael gan gynnwys Timau Cynghori, Gwasanaethau Gwybodaeth a Hyfforddiant a Datblygu.